

**კონცეპტი „სამშობლო“ თურქულ ანდაზებსა და
ფრაზეოლოგიზმებში**
**Concept of the Native Land in Turkish Proverbs and
Phraseological Units**

ელისაბედ ბჟალავა
Elisabed Bzhalava

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
ჰუმანიტაჲულ მეცნიეეებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: კონცეპტი სამშობლო, თურქული, ანდაზები და
ფრაზეოლოგიზმები.
Keywords: concept of the native land, Turkish, proverbs and phraseological
units.

ანტროპოცენტრული პარადიგმის მიხედვით, რომელსაც მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია თანამედროვე ენათმეცნიერებაში, ადამიანი სამყაროში თეორიული და ობიექტური საქმიანობის მეშვეობით აცნობიერებს საკუთარ თავსა და სამყაროს. ამ შეცნობით პროცესში, რა თქმა უნდა, ჩართულია ენა, ენის დახმარებით იგი საკუთარ თავში იბეჭდავს აზრებს და მათი წარმოქმნის ხერხებს. შესაბამისად, აღნიშნული პარადიგმა აერთიანებს ენას-კულტურას და აზროვნებას. კულტურა თაობიდან თაობას გადაეცემა ენის საშუალებით, ხოლო ენა ისტორიულ-საზოგადოებრივი მოვლენაა, რომელიც საზოგადოების გარეშე არ არსებობს.

მოცემული დებულებიდან გამომდინარე კულტურა, ენა და აზროვნება მჭიდროდაა ერთმანეთთან დაკავშირებული და მათი ცალ-ცალკე განხილვა შეუძლებელია. ამ სამი კომპონენტის კავშირმა კი მე-20 საუკუნის ბოლოს წარმოშვა სფერო, რომელსაც ლინგვოკულტუროლოგია ეწოდა. ეს არის ლინგვისტიკისა და კულტუროლოგიის კვეთაზე წარმოშობილი მეცნიერება და წარმოადგენს ნაციონალურ ენაში ასახული ერის მატერიალურ და სულიერ კულტურას, რომელშიც ასახულია ეროვნული სამყაროს სურათი, სამყაროს შესახებ ცოდნის სხვადასხვა გზები, ენობრივი ცნობიერება, მისი სპეციფიკა და ფასეულობები.

ლინგვოკულტუროლოგიის უმთავრესი ცნებებიდან ერთ-ერთია კონცეპტი. მეცნიერთა შორის აზრთა სხვადასხვაობაა როგორც ტერმინთან დაკავშირებით, ისე თუ ენის კონკრეტულად რომელი ერთეულები უკავშირდება კონცეპტს.

სტატიაში ანალიტიკური მეთოდის გამოყენებით შესწავლილი და გაანალიზებულია ლექსიკური ერთეულები, ანაღბები და ფრაზეოლოგიზმები, რომლებსაც იყენებენ თურქები კონცეპტ „სამშობლოს“ გამოსახატავად.

ლიტერატურაში არსებობს მოსაზრება, რომ კონცეპტი „სამშობლო“ (vatan) თურქულ ენაში არ არსებობდა. რამეთუ ყველა ერს საკუთარ ენაზე გააჩნია კონცეპტ „სამშობლოს“ გამომხატველი ლექსემები, თურქულ ენაში კი ასეთი არ არსებობდა და თურქებმა საკუთარი პატრიოტიზმის გამოსახატავად არაბულიდან ისესხეს ისეთი სიტყვები, როგორებიცაა: „vatan“ (სამშობლო), „hamiyet“ (პატრიოტიზმი), „hürriyet“ (თავისუფლება). აღნიშნული საკითხი კვლევის საგანია, თუმცაღა თურქულ ენაში ასეთი ცნების არ არსებობა, არ

ნიშნავს იმას, რომ თურქებმა არ იციან ერისა და სამშობლოს სიყვარული. პირიქით, თურქებს ზედმეტადაც კი უყვართ ერიც და სამშობლოც, რაც კარგად ჩანს სხვადასხვა დროს წარმოქმნილ ფრაზეოლოგიზმებსა და ანდაზებში. მაგ.:

Vatan her kişiye âlâ görünür; Vatan sevgisi imandandır; Vatan borcu namus borcudur; Ana gibi yar vatan gibi diyar olmaz და სხვა.

According to the anthropocentric paradigm that plays a significant role in contemporary linguistics, an individual perceives his/her self and the universe through theoretical and objective activities. Certainly, this process of cognition involves the language, by means of the language, he/she formulates the thoughts and the methods of their emergence. Hence, the mentioned paradigm unifies language-culture and thinking. Culture is transferred from generation to generation by means of a language and language is a historical-social phenomenon that does not exist without society.

Regarding the above statement, culture, language and thinking are closely related and they cannot be regarded separately. The connection between these three components created the sphere called linguoculturology [cultural linguistics] in the late 20th century. This is the science which emerged at the point of intersection of linguistics and culturology and represents the material and mental culture of the nation reflected in its language, demonstrating the picture of the national universe, different ways of knowledge about the universe, linguistic consciousness, its specific nature and values.

Concept is one of the key notions of linguoculturology. Scientists have different opinions regarding both, the term and the specific elements of the language related to concept.

By applying the analytical method this article provides a study and analysis of the lexical units, proverbs and phraseological units used by the Turks to express the concept “native land”.

In literature there is a view that there was no concept of “homeland” (vatan) in the Turkish language. As all nations have particular lexemes expressing the concept of the “native land” in their languages, and there was no such term in Turkish, the Turks borrowed from Arabic such words

as: “vatan” (native land), “hamiyet” (patriotism), “hürriyet” (liberty). This issue is a subject of research, the absence of such concepts in the Turkish language does not mean that Turkish people do not know about love to their nation and native land. On the contrary, the Turks love their nation and their native land maybe even more than others and this is apparent from the Turkish phraseological units and proverbs. For example:

Vatan her kişiye âlâ görünür; Vatan sevgisi imandandır; Vatan borcu namus borcudur; Ana gibi yar vatan gibi diyar olmaz etc.